

Egypte redt boeken Tropeninstituut

De Bibliotheca Alexandrina in Alexandrië, 'de bakermat van de boekenbeschaving', zegt 7 kilometer aan boeken te willen overnemen. 'Een bizarre maar geweldige wending.'

Van onze verslaggever
Toine Heijmans

AMSTERDAM Op de valreep dient Egypte zich aan als redder van vrijwel de gehele overgebleven bibliotheekcollectie van het Tropeninstituut, die in de vuilcontainer dreigt te verdwijnen. De wereldvermaarde Bibliotheca Alexandrina in Alexandrië zegt 7 kilometer aan boeken en andere documenten te willen overnemen.

De Egyptische bibliotheksdirecteur Ismail Serageldin, voormalig vicepresident van de Wereldbank, is in Amsterdam om de laatste onderhandelingen af te ronden en mogelijk vandaag al de overeenkomst te ondertekenen.

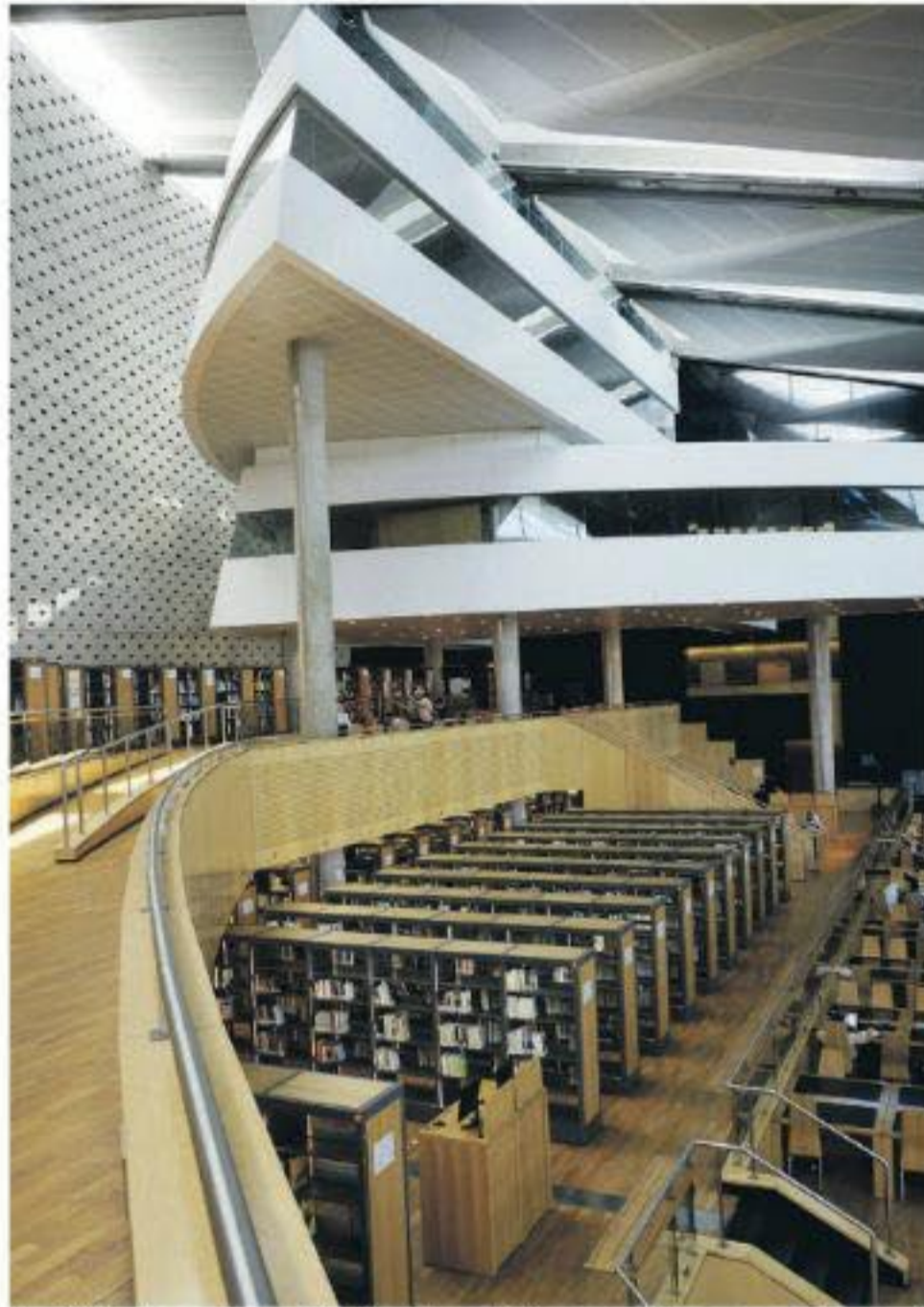
Dat bevestigt Hans van Hartevelt, hoofd van de Tropenbibliotheek, die al maanden probeert de collectie onder te brengen en van een 'bizarre maar geweldige wending' spreekt. De Egyptenaren willen 400 duizend boeken overnemen en 20 duizend tijdschriften; zij betalen de kosten voor het inpakken en de verscheping. Serageldin wil de collectie toegankelijk houden voor onderzoek; daarom heeft hij ook interesse in gedigitaliseerde bestanden, een elektronisch archief en de websites die de collectie ontsluiten.

Het zag er zwart uit voor de bibliotheek van het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT), dat grotendeels wordt opgeheven omdat de Nederlandse regering geen subsidie meer geeft. Het KIT houdt alleen mogelijk rendabele onderdelen van de organisatie overeind, en daar valt de in 230 jaar opgebouwde bibliotheek niet onder. Directeur Van Hartevelt en zijn collega Tilly Minnée probeerden de afgelopen tijd delen van de collectie te slijten. Dat lukte mondjesmaat. Het meest historische deel, tot 1950, gaat naar de Leidse universiteit. Kleine delen gaan onder andere naar het Vredespaleis, het Rijksmuseum, het Maritiem Museum in Rotterdam en naar een medisch archief in Urk.

Desalniettemin bleven er honderdduizenden boeken en documenten over die dit jaar vernietigd moesten worden. In een laatste poging nog iets te redden, stuurde Van Hartevelt een noodkreet naar zijn contacten in Noord-Afrika en het Midden-Oosten, en daar kwam per kerende post een bericht uit Egypte op terug. 'Ik kan de gedachte niet verdragen dat materiaal als dit eindigt in de papierversnipperaars', schreef directeur Serageldin van de Bibliotheca Alexandrina in een e-mail. Hij ziet de collectie als waardevol, omdat deze alles bevat op het gebied van ontwikkelingssamenwerking.

Serageldin arriveerde woensdag in Amsterdam, de ondertekening van het contract is voor vanmiddag voorzien. De Egyptenaar kent de KIT-collectie onder meer van zijn werk als hoogleraar aan de universiteit in Wageningen. Hij heeft 33 eredoctoraten, en was acht jaar (tot 2000) vicepresident van de Wereldbank. Ook zat hij ruim vijftien jaar samen met toen nog prins Willem-Alexander in internationale waterfora; samen organiseerden ze in 2000 in Den Haag het Wereld Water Forum.

'Dit is de best denkbare optie', zegt Van Hartevelt. 'Alexandrië is de bakermat van de boekenbeschaving. Zij zien het als een eer om te collectie te mogen huisvesten. Die eer is geheel wederzijds.' Alleen voor Nederlandstalige teksten heeft de Egyptische bibliotheek geen belangstelling. Daarom blijft de Tropenbibliotheek zitten met twintigduizend boeken en enkele honderden tijdschriften, 3 procent van het totaal.

De Bibliotheca Alexandrina in Alexandrië en een 19de-eeuwse impressie van zijn wereldvermaarde voorganger uit de Oudheid. Foto Toño Labra

Hypermodern gebouw met antieke voorganger

Profiel Bibliotheca Alexandrië

In de 4de eeuw gingen vele boekrollen in vlammen op. De opvolger groeit vooral met e-books.

Was de brand de schuld van Julius Caesar, toen hij op bezoek bij Cleopatra de Egyptische vloot in de as legde? Waren het de christenen die zich ergerden aan zoveel heidense manuscripten? Of was het kalief Omar, die meende dat elke tekst buiten de Koran overbodig was?

Wat de aanleiding ook was: in de 4de eeuw van de christelijke jaartelling gingen de honderdduizenden boekrollen van de bibliotheek in Alexandrië verloren. En daarmee grof weg alle wetenschap van de Oudheid: eeuwenlang had de bibliotheek een kopie opgeëist van alle teksten die Egypte in- of uitgingen.

In 2002 liet Egypte met steun van Unesco de Bibliotheca Alexandrina uit de as herrijzen, een hypermodern gebouw vlak bij de plek waar deze in de oudheid zou zijn gesticht. Landen buitelden over elkaar heen om het project te steunen. Uit de Arabische wereld kwam 64 miljoen dollar (46 miljoen euro) aan donaties. De grootste mecenas was Saddam Hoessein, met 21 miljoen dollar.

De Bibliotheca Alexandrina werd in 2002 geopend.

Foto EPA

De opening van de bibliotheek door toenmalig president Mubarak was een vrolijk intermezzo tussen 11 september en de Amerikaanse inval in Irak. In de dreigende *clash of civilizations* reikte een drietalig Arabisch instituut de westerse en islamitische wereld de hand.

Tijdens de roerige dagen van de Egyptische revolutie, begin 2011, wierp de bibliotheek zich op als chroniqueur van de gebeurtenissen. Beelden van jongeren die een beschermende kring om de bibliotheek vormden gingen de hele wereld over. De revolutie ging niet helemaal aan

het instituut voorbij: enkele maanden later werd directeur Ismail Serageldin opgesloten in zijn kantoor door vierhonderd bibliothecarissen, die hem beschuldigden van corruptie en nepotisme. De academisch gedistingeerde directeur ontsnapte uit zijn raam met behulp van het in allerijl ingeschakelde leger.

Sindsdien is de rust min of meer weergekeerd in de bibliotheek, evenals Serageldin. De enorme leeszaal, de vier musea en acht onderzoekscentra, tentoonstellingen en het planetarium zijn vier dagen per week open. De moderne bibliotheek is gevoelig

voor wetenschappelijke collecties die verloren dreigen te gaan, ondanks een krap budget. Het museum verzamelde links en rechts afgedankte universiteitscollecties, wat leidde tot fikse kritiek op de kwaliteit van de collecties. Als Mubarak tijdens de opening opzij had gekeken, smaalde *The Guardian*, had hij het 1992 Guinness *book of records* op de plank zien staan.

De afgelopen jaren let de bibliotheek beter op zijn acquisities en reputatie. Na de revolutie zijn alle projecten van de bibliotheek wegens geldgebrek stopgezet. Er zijn sinds 2011 nauwelijks boeken bijgekomen: de groei van 1,2 naar 1,3 miljoen titels is vooral te danken aan elektronische boeken. Net als haar antieke voorganger is de bibliotheek niet vies van het kopiëren van kennis.

Bob van Toor

Advertentie

Joost Zwagerman
AMERICANA

★ De boeken, de films, de muziek, de kunst

www.arbeiderspers.nl